

בית הדין הארצי לעבודה

עת"צ 46655-06-24

ניתן ביום 22 פברואר 2026

המערער

יצחק זאב סולובייצ'יק

-

המשיב

המוסד לביטוח לאומי ירושלים

בפני: השופטת (בדימוס) לאה גליקסמן, השופט רועי פוליאק, השופטת חני אופק גנדלר
נציגת ציבור (עובדים), גב' ורדה אדוארדס, נציג ציבור (מעסיקים), מר דובי רם

בשם המערער – עו"ד יעקב אביעד
בשם המשיב – עו"ד אסף פולסקי; עו"ד אפרת לבנוני

פסק דין

השופט רועי פוליאק

ערעור על פסק דינו של בית הדין האזורי תל אביב (השופטת הבכירה אריאלה גילצר-
כץ ונציגי הציבור מר משה בן דוד ומר יעקב אורנשטיין; ת"צ 49282-12-20), שבו נדחתה
בקשת המערער לאישור תובענה כתובענה ייצוגית.

רקע

הערה מקדימה

1. הסוגיה המשפטית אשר עמדה במוקד בקשת אישור התובענה כתובענה ייצוגית
(להלן – **בקשת האישור**), היא האם מוטלת חובה על מבוטחים המשכירים נכסים
המצויים מחוץ לישראל ומיועדים למגורים לשלם למשיב (להלן גם – **המוסד**) דמי
ביטוח מהכנסות שנצמחו מדמי השכירות שהתקבלו על ידם. נקדים ונציין בתמצית,
ונרחיב בהמשך הדברים, כי בפקודת מס הכנסה [נוסח חדש] (להלן – **הפקודה**)
קיימים שני מסלולי מיסוי של השכרת נכסים למגורים, שיכונו בפסק דינו
"המסלול הרגיל" ו"המסלול המיוחד", וכי המחלוקת מצטמצמת להכנסות מדמי
שכירות שנתקבלו בגין נכסים בחו"ל, שאינן מסווגות כהכנסות מעסק, ודווחו
כהכנסות ב"מסלול הרגיל".

2. לאחר שהחל בירורה של בקשת האישור בבית הדין האזורי, ניתן בבית דין זה פסק
הדין בעב"ל (ארצי) 60019-12-20 **המוסד לביטוח לאומי – אולך** (4.1.2022) (להלן –
עניין **אולך**) אשר הכריע בשאלה. בפסק הדין בעניין **אולך** נפסק פה אחד כי לפי סעיף
350(א)(7) לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995 (להלן – **החוק** או

בית הדין הארצי לעבודה

עת"צ 46655-06-24

חוק הביטוח הלאומי יש לפטור מחובת תשלום דמי ביטוח את כלל ההכנסות, מדמי שכירות למגורים שנצמחו למבוטח בגין נכסים למגורים הנמצאים מחוץ לישראל, שאינן מסווגות כהכנסות מעסק. המוסד בחר שלא להגיש עתירה לבית המשפט הגבוה לצדק על פסק הדין בעניין **אולך**, אך, כנטען על ידי המערער, המשיך במדיניות גביית דמי ביטוח מהכנסות אלה.

3. נוסף ונציין כי במועד בו התקיים בפנינו הדיון בהליך זה נשמעו ערעורים נוספים שהגיש המוסד על פסקי דין של בתי דין אזוריים שבהם התקבלו תביעות של מבוטחים, אשר הוגשו לאחר מתן פסק הדין בעניין **אולך**, על חיובם בדמי בטוח לאומי עבור הכנסות שנצמחו מדמי שכירות של נכסים המצויים מחוץ לישראל (עב"ל 7334-10-24 **המוסד לביטוח לאומי – לוי** (13.5.2025) [שני הליכים של מבוטחים שונים שהדיון בהם אוחד]; עב"ל 31482-01-24 **המוסד לביטוח לאומי – שטארק** (13.5.2025); להלן – **הערעורים שנדונו במקביל**). המוסד חזר בו מהערעורים בעקבות המלצת בית הדין ואלה נדחו תוך חיוב המוסד בהוצאות המשיבים (המבוטחים).

תמצית העובדות והשתלשלות העניינים

4. המערער הוא תלמיד ישיבה תושב ישראל בעל אזרחות ישראלית ושוויצרית. המערער, המסווג לצורך סעיף 345 לחוק כ"מי שאינו עובד ואינו עצמאי", הוא בעל זכויות בנכסי מקרקעין בשוויץ המיועדים לטענתו למגורים. בתקופה שבין השנים 2012 - 2015 התקבלו אצל המערער הכנסות מדמי שכירות של נכסי מקרקעין אלה. 5. בהתאם לפקודה, וכפי שיפורט בהרחבה להלן, ניתן לדווח על הכנסות מדמי שכירות למגורים, בין מנכסים המצויים בישראל ובין מנכסים המצויים בחו"ל, באחת משתי דרכים. האחת, במסגרת כלל ההכנסות המדווחות, תוך ניכוי ההוצאות המשמשות בייצור הכנסה, ותשלום מס בהתאם לשומה השנתית ("המסלול הרגיל"); השניה, דיווח נפרד בגדרו ישולם מס בשיעור מופחת ונקוב מראש (10% על ההכנסות מדמי שכירות מנכסים המצויים בישראל; 15% על ההכנסות מדמי שכירות מנכס המצוי בחו"ל) בהתאם להכנסה (התקבול) ללא כל ניכוי או זיכוי.

6. המערער שילם מסים על הכנסות מדמי שכירות בשוויץ, המדינה בה הופקו הכנסותיו משכירות. ההכנסות נכללו בדוחות השנתיים לשנים 2012 - 2015 שהגיש המערער לרשות המיסים בישראל, אך לאורה של האמנה למניעת כפל מס בין ישראל לשוויץ, לא שילם המערער מס בישראל בגין הכנסות אלה, שכן המס ששולם על ההכנסה בשוויץ גבוה מהמס שהיה על המערער לשלם בישראל.

בית הדין הארצי לעבודה

עת"צ 46655-06-24

7. בעקבות קבלת שומת המס שלח המוסד ביום 27.4.2020 למערער מכתב, בו התבקש המערער להסדיר מעמדו ולהעביר למוסד פרטים על הכנסותיו. ביום 11.5.2020 שלח המוסד למערער הודעה נוספת שכותרתה "שינויים בחשבונך בביטוח לאומי" בה התבקש המערער לשלם דמי ביטוח לאומי לשנים 2012 - 2015 בסך 28,807 ש"ח.
8. במכתב תשובה מטעמו מיום 7.6.2020 ביקש המערער לבטל את החוב. המערער טען כי הכנסותיו אינן מעבודה אלא מדמי שכירות למגורים מחוץ לישראל וכי הכנסות אלה אינן חייבות בדמי ביטוח לאומי. ביום 27.10.2020 שלח המוסד למערער דרישת תשלום נוספת בגובה 29,484 ש"ח אשר כללה התראה לפני תפיסה ו/או עיקול. פניה נוספת של המערער בעניין נדחתה על ידי המוסד.
9. ביום 22.12.2020 הגיש המערער את בקשת האישור. בקשת האישור הוגשה תחילה לבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו בשבתו כבית משפט לעניינים מנהליים. בעקבות פסק דין שניתן בבית המשפט העליון, שבו נקבע כי הסמכות העניינית בבקשה לאישור תובענה כייצוגית נגד המוסד בעילה של גביית יתר נתונה לבית הדין לעבודה (רע"א 5338/20 **המוסד לביטוח לאומי נ' טישמן** (23.3.2023)), הועברה בקשת האישור לבית הדין האזורי.

תמצית המחלוקת

10. בין הצדדים לא הייתה מחלוקת כי הכנסה שמקורה בדמי שכירות ממגורים מחוץ לישראל שאינה עולה כדי הכנסה מעסק ודווחה ב"מסלול המיוחד" לפי סעיף 122א לפקודה פטורה מתשלום דמי ביטוח לאומי. המחלוקת סבה אפוא, בעיקרה, על השאלה האם אף הכנסות מדמי שכירות בחו"ל אשר דווחו, כבעניינו של המערער (ושל המשיב בעניין **אולך**), ב"מסלול הרגיל" לפי סעיף 121 לפקודה פטורות מדמי ביטוח לאומי.
11. כמצוין לעיל, בטרם ניתנה ההכרעה בבקשת האישור בבית הדין האזורי, הוכרעה המחלוקת בסוגיה בעניין **אולך**. המחלוקת בין הצדדים בבקשת האישור התמקדה לפיכך במספר סוגיות ובכללן השאלה האם תחולת ההלכה שנקבעה בעניין **אולך** היא רטרופקטיבית או פרוספקטיבית; האם המוסד המשיך בגביה של דמי ביטוח מהכנסות מדמי שכירות בחו"ל שדווחו לפי סעיף 121 לפקודה גם לאחר שניתן פסק הדין בעניין **אולך**; האם הכנסות המערער מדמי שכירות עולות כדי הכנסה מעסק; האם המוסד רשאי לערוך בירור פרטני באשר להכנסות המדווחות לפי סעיף 121 לפקודה או שעליו להעניק את הפטור באופן אוטומטי; האם בענייננו נתן המוסד הודעת חדילה והאם למערער עומדת עילה לפי חוק עשיית עושר ולא במשפט, התשל"ט-1979 (להלן – **חוק עשיית עושר**).

בית הדין הארצי לעבודה

עת"צ 46655-06-24

טענות הצדדים בבקשת האישור

12. **המערער** טען, בתמצית, כי כוונת המחוקק הייתה לפטור את כל ההכנסות הפאסיביות שמקורן בדמי שכירות ממגורים בחו"ל מתשלום דמי ביטוח לאומי. אמנם בפני מבוטח בעל הכנסה פסיבית משכירות מחוץ לישראל אפשרות לבחור במסלול דיווח "רגיל" לפי סעיף 121 לפקודה או במסלול מס מופחת בשיעור 15% לפי סעיף 122א לפקודה, אך לטענת המערער בין אם המבוטח בחר במסלול לפי סעיף 121 לפקודה ובין אם לפי סעיף 122א, הכנסותיו משכר דירה בחו"ל פטורות מדמי ביטוח. לטענת המערער מהות ההכנסה נותרת זהה תחת שני המסלולים. ממילא, נטען, לא יתכן כי מבוטח שבחר במסלול מס מופחת יהיה פטור מדמי ביטוח ואילו מבוטח שבחר בתשלום מס מלא יהיה חייב גם בדמי ביטוח.

13. **המוסד** הגיש תגובה לבקשת האישור "ולחלופין הודעה על חדילה" ביום 4.8.2022 במסגרתן נטען כי לאורו של עניין **אולך** יחל המוסד לבדוק מבוטחים באופן פרטני, זאת לגבי חיובים שנתנו החל ממועד פסק דין בעניין **אולך** בלבד, אך בעניינו של המערער לא קמה עילת השבה. לחלופין טען המוסד כי תחולתו של עניין **אולך** היא פרוספקטיבית ואינה רלוונטית לעניינו של המערער. המוסד חזר על עמדתו, כפי שזו נשמעה בעניין **אולך**, לפיה רק הכנסה שדווחה לפי המסלול המיוחד שבסעיף 122א לפקודה פטורה מתשלום דמי ביטוח לאומי. משהמערער בחר לדווח לפי המסלול הרגיל בסעיף 121 לפקודה חייב הוא בתשלום דמי ביטוח. עוד טען המוסד כי כוונת מחוקק לא הייתה לפטור באופן גורף הכנסות משכירות מחוץ לישראל מתשלום דמי ביטוח, אלא רק הכנסות שדווחו לפי סעיף 122א לפקודה.

פסק דינו של בית הדין האזורי

14. בית הדין האזורי דחה את בקשת האישור. נקבע כי אמנם חוק הביטוח הלאומי מורה מפורשות על פטור מדמי ביטוח לגבי הכנסות מדמי שכירות מחוץ לישראל לפי סעיף 122א לפקודה ואינו מורה כך לגבי דמי שכירות לפי סעיף 121 לפקודה, אך בעניין **אולך** קבע בית הדין הארצי כי הכנסה מדמי שכירות מחוץ לישראל שאינה עולה כדי הכנסה מעסק לפי סעיף 12(1) לפקודה פטורה מתשלום דמי ביטוח, בין אם דווחה לפי סעיף 121 לפקודה ובין אם דווחה לפי סעיף 122א לפקודה. עם זאת, נקבע כי הסתמכות המוסד על לשונו המפורשת של החוק המתאייחסת אך לפטור להכנסות לפי סעיף 122א לפקודה היתה לגיטימית ומצדיקה החלה של עניין **אולך** באופן פרוספקטיבי החל מיום מתן פסק הדין. עוד קבע בית הדין כי למוסד סמכות לערוך בירור פרטני לגבי מהות ההכנסה עליה דיווח המערער לרשות המיסים, שכן רשות המיסים לא הפעילה שיקול דעת בשומה העצמית שהגיש המערער (ששילם, כאמור,

בית הדין הארצי לעבודה

עת"צ 46655-06-24

מס (בשוויץ), וכי אין פגם בכך שהמוסד עורך בירור עצמאי כדי להבין האם אכן מדובר בתקבולים שאינם מעסק. כמו כן נקבע כי המוסד פועל בהתאם לפסק הדין בעניין **אולך**, מקפיא את הליכי הגביה ועורך בירור לגבי ההכנסות המדווחות בטרם מחליט לגבי חיוב ההכנסות בדמי ביטוח.

15. באשר לעילת התביעה לפי חוק עשיית עושר קבע בית הדין האזורי כי בשל העובדה שבחוק הביטוח הלאומי קיים הסדר ספציפי שעניינו השבת כספים ששולמו ביתר (סעיף 362 לחוק), הרי שבהתאם לסעיף 6(א) לחוק עשיית עושר לא ניתן לנהל תובענה ייצוגית נגד המוסד בהתבסס על חוק עשיית עושר. לנוכח האמור קבע בית הדין כי לא עומדת למערער או לקבוצה עילת תביעה. בית הדין נדרש אף לשאלת התאמתו של המערער לשמש תובע מייצג וקבע כי הוא אינו מתאים לכך משום שהמערער לא ידע לנקוב במספר הדירות שבאחזקתו ומשום שלא ניתן לקבוע כי הכנסותיו לא עולות כדי הכנסה מעסק.

16. בית הדין האזורי קבע כי המוסד חדל לגבות כספים בהתאם לפסק הדין בעניין **אולך** באופן העולה כדי "מעין הודעת חדילה" שמשמעה כי אין מקום לנהל הליך ייצוגי כנגדו. לבסוף קבע בית הדין האזורי כי באמצעות שקידה מסוימת ניתן לאתר נישומים נוספים המקבלים דמי שכירות מחו"ל, אך בשל קביעתו כי אין לקבוצה עילת תביעה לא הכריע בסוגיה. בעקבות דחיית בקשת האישור חויב המערער בתשלום שכר טרחת עורכי דינו של המוסד ובהוצאות משפט בסכום (כולל) של 32,000 ש"ח.

הערעור

17. **המערער** עותר כנגד דחיית בית הדין האזורי את בקשת האישור. לטענתו, לאחר הגשת בקשת האישור מטעמו הוכרעה הסוגיה המצויה בליבת הבקשה במסגרת עניין **אולך** בו נקבע כי נישומים המדווחים לפי סעיף 121 לפקודה על הכנסות מדמי שכירות מחוץ לישראל פטורים מתשלום דמי ביטוח, אך חרף פסק דין זה ממשיך המוסד לגבות מחברי הקבוצה דמי ביטוח. בתוך כך טען המערער כי שגה בית הדין האזורי כשקבע כי תחולת עניין **אולך** היא פרוספקטיבית ולא רטרוספקטיבית. זאת, בניגוד לכלל לפיו הלכה חדשה חלה הן רטרוספקטיבית והן פרוספקטיבית ובהתעלם מכך שלפסק הדין בעניין **אולך** לא קדמה עמימות משפטית או הלכה עליה המוסד היה יכול להסתמך. לחלופין טוען המערער כי גם אם ייקבע כי תחולתו של עניין **אולך** היא פרוספקטיבית, הרי שיש לאשר את התביעה מן הטעם שגם לאחר שניתן פסק דין **אולך** המשיך המוסד בגביה האסורה של דמי ביטוח באופן אקטיבי תוך שליחת דרישות תשלום והטלת עיקולים עד לבירור מהות ההכנסה. המערער מוסיף

בית הדין הארצי לעבודה

עת"צ 46655-06-24

וטוען כי הכנסותיו הן הכנסות פאסיביות מדמי שכירות ממגורים מחוץ לישראל, כי אין מדובר בהכנסה מעסק, וכי ממילא בעניינם של חברי הקבוצה לא ניתנה החלטה מטעם המוסד המסווגת את הכנסותיהם כהכנסות מעסק. המערער טוען כי לא יתכן שבעוד שנישום המדווח לפי סעיף 121 לפקודה יידרש להמציא ראיות לכך שמדובר בהכנסה פאסיבית שמקורה בהשכרת נכסים למגורים מחוץ לישראל, נישום המדווח על הכנסה מדמי שכירות בישראל לפי סעיף 122 לפקודה יהיה פטור באופן אוטומטי מתשלום דמי ביטוח לאומי. עוד טוען המערער כי אין כל מניעה לנהל את התובענה הייצוגית בעילה לפי חוק עשיית עושר וכי קביעת בית הדין האזורי בהקשר זה משמעה שלא ניתן יהיה להגיש הליכים ייצוגיים נגד המוסד בעילה של השבת כספים, בניגוד לאמור בפסיקה. אשר ליכולתו של המערער לשמש תובע מייצג טוען המערער כי הכנסותיו אינן מעסק והמוסד עצמו הודה בכך וממילא אין המוסד רשאי לסווג הכנסה כהכנסה מעסק כאשר זו סווגה כהכנסה פאסיבית על ידי רשות המסים. המערער טוען בהקשר זה כי עניינו זהה לעניינו של המשיב בעניין **אולך** אשר לא הוכרז כבעל עסק. לבסוף נטען כי הודעת החדילה שהגיש המוסד הוגשה כשנתיים לאחר הגשת בקשת האישור וכי אין לקבל הודעת חדילה המוגשת "לחלופין", מבלי שהוגשה בקשת ארכה להגשת הודעת חדילה שיש להגיש תוך 90 ימים מהגשת בקשת האישור, וכאשר המוסד לא חדל מפעולות הגביה האסורות.

18. **המוסד** טוען, בתמצית, כי לא ניתן לאתר בהליכי החקיקה כוונה של המחוקק להעניק פטור גורף מתשלום דמי ביטוח להכנסות מדמי שכירות למגורים מחוץ לישראל, אלא רק להכנסות שדווחו לפי סעיף 122 לפקודה. המוסד טוען כי עד לפסק הדין בעניין **אולך** עמדה זו של המוסד, שגובתה בעמדת גורמים מקצועיים נוספים, הייתה השלטת וכי יש לשקול את עניין **אולך** מחדש וממילא להחילו פרוספקטיבית. בתוך כך טוען המוסד כי בעניין **אולך** לא נדונה שאלת תחולתו וכי יש לדון בה במסגרת הערעור דנן. המוסד טוען כי אין שחר לטענות המערער לעניין התעלמותו כנטען מפסק הדין בעניין **אולך**, וכי אין פסול בכך שהמוסד מבקש מסמכים כדי להשתכנע שההכנסה המדווחת היא מדמי שכירות למגורים מחוץ לישראל, ורק לאחר מכן מחליט בעניין הגביה. עוד טוען המוסד כי המערער לא העמיד תשתית ראייתית מספקת המוכיחה כי הוא בעל עילת תביעה אישית וממילא מחקירתו בבית הדין האזורי עולה כי ברשותו כמות דירות העולה כדי עסק להשכרת דירות. באשר לטענה לפיה אין המוסד יכול לסווג את ההכנסות טוען המוסד כי סיווגה של רשות המסים מחייב את המוסד רק כאשר הרשות הפעילה שיקול דעת בסיווג. בענייננו המערער ביצע דיווח עצמי וכלל לא שילם מס בארץ אלא בשווייץ כך

בית הדין הארצי לעבודה

עת"צ 46655-06-24

שרשות המסים לא הפעילה שיקול דעת והדיווח העצמי אינו מחייב את המוסד. לבסוף טוען המוסד כי אין תחולה לעילת תביעה לפי חוק עשיית עושר בהתאם להסדר הקבוע בחוק הביטוח הלאומי.

דיון והכרעה

תמצית ההכרעה והילוך הדיון

19. לאחר שבחנו את טענות הצדדים בכתב ובעל פה ואת כלל חומר התיק, הגענו למסקנה כי דין הערעור להתקבל, בנסיבות בהן מצאנו כי קיימת "אפשרות סבירה" שהשאלות המהותיות המשותפות לכלל חברי הקבוצה, העומדות בבסיס בקשת האישור, תוכרענה לטובת הקבוצה.

20. בפסק דיננו להלן נציג בתמצית הן את המסגרת הדיונית לבחינת בקשת האישור והן את המסגרת הנורמטיבית לשאלת חיוב הכנסות מדמי שכירות ממגורים מחוץ לישראל, שאינן הכנסות מעסק, בדמי ביטוח לאומי. בהמשך נבחן את קיומה של אפשרות סבירה שהשאלות המהותיות, אשר הוצגו בפתח הדברים, תוכרענה לטובת הקבוצה ונדון בהיבטים הדיוניים של ההליך.

המסגרת הדיונית – שלב האישור

21. בהתאם לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 (להלן – **חוק תובענות ייצוגיות**) "**תובענה ייצוגית מתנהלת בשני שלבים; בשלב הראשון נדונה הבקשה לאשר את התובענה כייצוגית ובשלב השני מתנהלת התובענה הייצוגית גופה**" (בר"ע (ארצי) 40771-09-21 **המסלול האקדמי במכללה למינהל מיסודה של הסתדרות הפקידים בתל אביב, חברה לתועלת הציבור – שגב**. פסקה 27 (17.5.2022). להלן – **עניין המכללה**).

22. בשלב הראשון על בית הדין לבחון האם התובענה הייצוגית הוגשה באחת מן העילות המוכרות בדיון המנויות בסעיף 3(א) לחוק תובענות ייצוגיות, האם למבקש האישור עומדת עילת תביעה אישית (סעיף 4 לחוק תובענות ייצוגיות) והאם התובענה עומדת בתנאי סעיף 8(א) לחוק תובענות ייצוגיות. בענייננו, המחלוקת בבקשת האישור התמקדה הן בשאלה האם עילת התביעה לפי פרט 11 לתוספת השנייה לחוק תובענות ייצוגיות תוך הפניה לחוק עשיית עושר מאפשרת ניהול הליך על דרך של תובענה ייצוגית נגד המוסד, והן בשאלה האם למערער עומדת עילת תביעה אישית "**המעוררת שאלות מהותיות של עובדה או משפט המשותפות לכלל החברים הנמנים עם קבוצת בני אדם – בשם אותה קבוצה**" (סעיף 4 לחוק תובענות ייצוגיות) ו"**יש אפשרות סבירה שהן יוכרעו בתובענה לטובת הקבוצה**" (סעיף 8(א)(1) לחוק זה). כאמור, בית הדין האזורי ענה על השאלות בשלילה עת דחה את בקשת האישור.

בית הדין הארצי לעבודה

עת"צ 46655-06-24

המסגרת הנורמטיבית

חקיקה

23. המסגרת הנורמטיבית בסוגיה נסקרה בהרחבה בפסק הדין בעניין **אולך**. לנוחות הקורא נביא כעת את עיקרי הדברים שוב באופן תמציתי.

24. סעיף 345(א) לחוק הביטוח הלאומי קובע כי לעניין תשלום דמי ביטוח יראו כהכנסתו השנתית של מי שאינו עובד ואינו עצמאי את הכנסתו מכל המקורות המפורטים בסעיף 2 לפקודה (במובחן מ"עובד" ומ"עובד עצמאי" שרק הכנסות לפי סעיפים 1(2), 2(2) ו- 8(2) לפקודה יסווגו כהכנסות עליהן יש לשלם דמי ביטוח). דמי שכירות, גם אם השכירות מיועדת למגורים ואינה מהווה "עסק", מהווים אפוא מקור הכנסה לעניין תשלום דמי ביטוח.

יחד עם זאת, סעיף 350(א) לחוק פוטר מדמי ביטוח הכנסות שונות ובכללן "**הכנסה מדמי שכירות שחלות עליה הוראות סעיף 122 לפקודת מס הכנסה, הכנסה מדמי שכירות מחוץ לישראל שחלות עליה הוראות סעיף 122 לפקודת מס הכנסה**" [המסלול המיוחד – ר.פ. ... (סעיף 350(א)(7))].

25. סעיף 122א(א) לפקודה קובע כי "**יחיד שהיתה לו בשנת המס הכנסה מדמי שכירות מהשכרת מקרקעין מחוץ לישראל רשאי לשלם עליה מס בשיעור 15%, במקום המס שהוא חייב בו לפי סעיף 121, אם ההכנסה אינה הכנסה מעסק כאמור בסעיף 1(2)**".

26. נוסף ונעיר כי הפקודה כוללת שתי הוראות נפרדות, הגם שסמוכות במיקומן וזהות בניסוחן. סעיף 122 לפקודה מדבר בהכנסה מדמי שכירות מהשכרת דירה המשמשת למגורים "**בישראל**" ואילו סעיף 122א המצוטט לעיל מדבר בהכנסה מדמי שכירות מהשכרת דירה "**מחוץ לישראל**". ההבחנה בין הוראות אלה היא בשיעור המס במסלול המיוחד.

27. הנה כי כן, כפי שהובהר בעניין **אולך** :

"מקריאתם יחד של סעיפים 122 ו- 122א לפקודה עולה, כי לנישום יחיד (במובחן מתאגיד) שיש לו הכנסות משכירות בארץ או מחוצה לה, שאינן מסווגות כ'הכנסה מעסק כאמור בסעיף 1(2) לפקודה', עומדת הברירה ("**יחיד ... יהא רשאי**"; "**יחיד שבחר ...**") לבחור בין אחד משני אלה :

המסלול הרגיל לפי סעיף 121 לפקודה, שכותרתו "**שיעור המס ליחיד**", שבו יכללו ההכנסות מדמי שכירות במסגרת כלל הכנסותיו המדווחות ותשלום המס בגינן בהתאם לשיעור המס השולי הנגזר מהכנסותיו בניכוי הוצאות בייצור ההכנסה, לרבות הוצאות שניתן

בית הדין הארצי לעבודה

עת"צ 46655-06-24

לנכות בקשר לשכירות, וזיכויים למיניהם (ראו: סעיף 122(ג) ו – 122א(ב) לפקודה); או –
המסלול המיוחד לפיו משולם בגין הכנסות משכירות מס בשיעור הקצוב ("מוגבל" כהגדרת המוסד) המפורט בסעיפים 122 [10%] ו – 122א [15%] לפקודה, ללא ניכוי וקיזוז כאמור" (שם. פסקה 15).

עניין אולך

28. אף המשיב בעניין אולך, כמערער בענייננו, הוא תלמיד ישיבה, תושב ישראל בעל אזרחות ישראלית ושוויוצרת, אשר היה מסווג לצורך סעיף 345 לחוק כ"מי שאינו עובד ואינו עצמאי". בידי המשיב התקבלו הכנסות מדמי שכירות של נכסי מקרקעין בשוויץ המשמשים למגורים. ההכנסות מוסו בשוויץ ודווחו במסלול הרגיל בישראל.

29. בפסק הדין בעניין אולך נסקרה בהרחבה ההיסטוריה התחקיתית, שאין בה כדי לתמוך בעמדת המוסד, אשר קדמה לתיקון 103 לחוק הביטוח הלאומי, בגדרו הוספה הוראות סעיף 350(א)(7) לחוק הפוטרת מדמי ביטוח הכנסה הנובעת מדמי שכירות של נכס מקרקעין מחוץ לישראל. עוד ניתן משקל רב לפטור הגורף מתשלום דמי ביטוח לפי עמדת המוסד להכנסות מדמי שכירות של נכס למגורים בישראל, בין אם דווחו במסלול הרגיל ובין אם דווחו במסלול המיוחד. בית הדין הוסיף וציין כי "לא פורט כל טעם של ממש להבחנה בין הכנסה המדווחת במסלול המיוחד לבין הכנסה המדווחת במסלול האישי, על אף שענייננו כמפורט לעיל באותו מקור הכנסה, אשר על פני הדברים אין כל טעם מבורר לחייבו או לפטרו מדמי ביטוח כפועל יוצא ממסלול הדיווח לרשות המסים".

30. משכך נקבע בעניין אולך בקשר להכנסות שאינן הכנסות מעסק, כך:

"מכל האמור לעיל עולה אפוא כי הכנסה מדמי שכירות מהשכרת מקרקעין מחוץ לישראל, שאינה הכנסה מעסק כמשמעה בסעיף 122(1) לפקודה, פטורה מתשלום דמי ביטוח לפי סעיף 350(א)(7) לחוק, בין אם דווחה למס הכנסה במסלול הרגיל ובין אם דווחה במסלול המיוחד".

[ההדגשות בפסק הדין הוספו – ר.פ.].

התנאים לאישור תובענה כייצוגית

תביעה שניתן להגיש בה בקשת אישור

31. סעיף 3(א) לחוק תובענות ייצוגיות קובע כי "לא תוגש תובענה ייצוגית אלא כמפורט בתוספת השנייה...".

32. המערער ביקש לבסס תביעתו על פרט 11 לתוספת השנייה לחוק תובענות ייצוגיות שעניינה תביעה להשבת כספים שנגבו על ידי רשות שלא כדין. בית הדין האזורי קבע כי בשל העובדה שסעיף 362 לחוק הביטוח הלאומי מורה על דרך ספציפית להשבת תשלומי דמי ביטוח שנגבו ביתר, הרי שהמערער אינו יכול להגיש את בקשת האישור

בית הדין הארצי לעבודה

עת"צ 46655-06-24

בעילה לפי חוק עשיית עושר. בית הדין האזורי הפנה לסעיף 6(א) לחוק עשיית עושר הקובע כי **"הוראות חוק זה יחולו כשאין בחוק אחר הוראות מיוחדות לענין הנידון..."**.

33. עיון בסעיף 362 לחוק הביטוח הלאומי מעלה כי אין בו עיגון של חובת ההשבה אלא של אופן ביצועה. משכך, ניתן לגרוס כי אין בסעיף 362 לחוק הוראה מיוחדת השוללת הגשת תובענה ייצוגית לפי חוק עשיית עושר. יתרה מכך, קבלת עמדת המוסד לפיה לא ניתן להגיש נגד רשות תובענה ייצוגית בעילת השבה לפי פרט 11 לתוספת השניה כל אימת שיש התייחסות להשבה בחוק המסמך, משמעה כי לא יהיה ניתן לטעון טענת השבה כלפי רשות בעילה של גביית יתר הנעשית מעבר לקבוע בחוק ספציפי. לא ניתן לקבל טענה זו שכן אחת מתכליות חוק תובענות ייצוגיות הנה השבת כספים שנגבו על ידי רשות (ראו גם הוראת סעיף 9 לחוק זה) ומשכך אין מניעה לתבוע מרשות השבה על בסיס החוק המסמך.

34. כפי שנפסק **"בחקיקה נקבעו שני מתווים לטיפול בתביעות השבה נגד רשות – המתווה של תביעה אישית והמתווה של תובענה ייצוגית. המתווה של תובענה ייצוגית נועד לאפשר לתובעים מסוימים, בעלי עילת תביעה זהה או דומה, לתבוע את זכויותיהם במשותף בהליך אחד – באמצעות תובע מייצג"** (עע"מ 130/21 ג'קרי נ' מדינת ישראל רשות המיסים. פסקה 32 (23.1.2023)). משכך, גם אם לא ניתן להגיש תביעת השבה מכוח דיני עשיית עושר הכלליים כאשר קיימת חקיקה ספציפית (שם, בפסקה 36) אין מניעה להגישה מכוח ההוראה הספציפית בחקיקה הרלוונטית..

35. בבקשתו מנה המערער גם עילת תביעה של השבה לפי סעיף 362 לחוק הביטוח הלאומי. טענת המוסד היא שהוראת ההשבה לפי סעיף 362 לחוק מהווה **"הוראות אחרות"** כמשמען בסעיף 6 לחוק עשיית עושר. ממילא, כאשר קיימות עילות תביעה חלופיות המבקשות לבסס סעד זהה, בית הדין אינו נדרש לברר את כולן בשלב הדיון בבקשת האישור וניתן להסתפק באישור התובענה כייצוגית בגין אחת מן העילות שנטענו תוך שהטענות תתלבנה בהליך העיקרי (עת"צ (ארצי) 47765-01-23 ריינר - לאומית שירותי בריאות. פסקה 87 וההפניות שם (7.9.2025) (להלן – **עניין ריינר**); עתירה לבג"ץ הוגשה על ידי התובעים המייצגים). נבחן אפוא התקיימותם של יתר תנאי החוק לאישור תובענה כייצוגית.

בית הדין הארצי לעבודה

עת"צ 46655-06-24

קיומה של "אפשרות סבירה"

36. סעיף 8(א)(1) לחוק תובענות ייצוגיות מצביב כתנאי לאישור תובענה ייצוגית כי **"התובענה מעוררת שאלות מהותיות של עובדה או משפט המשותפות לכלל חברי הקבוצה, ויש אפשרות סבירה שהן יוכרעו בתובענה לטובת הקבוצה"**.

37. בשלב אישור התובענה כייצוגית, המהווה שלב מקדמי טרם הדיון בתובענה עצמה, לא נדרש לברר את המחלוקת בין הצדדים עד תום ויש להתמקד בבחינת השאלה האם קמה לכאורה למבקשעילת תביעה והאם יש **"אפשרות סבירה"**, מנקודת מבט לכאורית, כי השאלות שבמחלוקת תוכרענה לטובתו (ע"א 3849/20 **טמיר נ' סלקום ישראל בע"מ**. פסקה 28 לפסק דינה של השופטת ד' ברק-ארז (30.5.2023); וכן ראו לאחרונה מבין רבים - ע"א 2756/22 **ליטבינוב נ' כלל חברה לביטוח בע"מ**. פסקה 25 לפסק דינו של השופט [כתוארו אז] י' עמית (10.3.2024); רע"א 4421/23 **גוליבר תיירות בע"מ נ' מעטוק**. פסקה 10 (12.3.2024); רע"א 901/24 **אל על נתיבי אוויר לישראל בע"מ נ' רובין**. פסקה 18 (10.4.2024); עת"צ (ארצי) 66209-01-24 **זרוק - מגדל חברה לביטוח בע"מ** (16.10.2025)). משכך, **"על בית הדין לבחון את התקיימות התנאים הקבועים לחוק 'במידת הסבירות הראויה' ו'באופן לכאורי בלבד'.** אין נדרש כי תוכח התובענה, אלא די בכך שבית הדין ישתכנע כי קיים סיכוי סביר שהתובענה תוכרע לטובת הקבוצה" (עניין המכללה).

38. דומה כי טענתו העיקרית של המוסד היא כי בעניין **אולך** נפלה טעות בפרשנות הוראות החקיקה וכי יש לבטלו. עם זאת, המוסד לא תמך טיעונו בטיעונים חדשים ואף ציין כי **"יתכן ויש לשקול את העמדה שלנו ביחס לשכירות בארץ"**, על מנת לשמוט את הקרקע מתחת לאחד הנימוקים בעניין **אולך**. נבהיר לפיכך כבר בראשית הדברים כי ההלכה שנקבעה בעניין **אולך** היא הלכה מחייבת ולא מצאנו בנימוקי המוסד כל טעם טוב לבטלה לאחר תקופה קצרה מעם נתינתה.

39. בבחינת התנהלות המוסד על ציר הזמן, אין חולק כי המוסד פעל לחיוב מבוטחים עד למתן פסק הדין בעניין **אולך**, ולתקופה נוספת אף לאחריו, בתשלום דמי ביטוח על ההכנסות מדמי שכירות למגורים מחוץ לישראל שמוסו במסלול הרגיל. טענות המוסד בדבר תחולתה הפרוספקטיבית של הוראת סעיף 350(א)(7) לחוק תלובנה בשלב בירור התובענה לגופה. נקדים ונציין כי על פני הדברים נימוקי בית הדין האזורי כשלעצמם – היעדר הלכה קודמת ולשון החוק – מוקשים. הטעם לקביעתנו לעיל נובע מהכלל הבסיסי לפיו תחולתה של הלכה היא **"פרוספקטיבית ורטרוספקטיבית כאחד"**, אלא אם כן **טעמים מיוחדים, המעוגנים בשיקולים מעשיים, מצדיקים להחילה מכאן ולהבא בלבד"** (דנ"א 3993/07 **פקיד שומה**

בית הדין הארצי לעבודה

עת"צ 46655-06-24

ירושלים 3 נ' איקאפוד בע"מ. פסקה 35 לחוות דעת המיעוט, שלא בהקשר הציטוט שהובא לעיל, של השופטת (בדימוס) א' פרוקצ'יה המסכמת את ההלכה (14.7.2011)). בנסיבות העניין, פסק דין **אולך** לא שינה הלכה קיימת, ופרשנות המוסד, כפי שנפסק בעניין **אולך**, אינה מובנת מאליה כפי שעשוי להשתמע מפסק דינו של בית הדין האזורי. לא בכדי נוהלו הליכים משפטיים, לרבות התובענה הייצוגית והערעורים שנדונו במקביל, בסוגית פרשנות סעיף 350(א)(7) לחוק. נפנה בהקשר זה לפסק דינו של בית המשפט העליון בעניין **בירן**, שהוחל באופן רטרוספקטיבי, שבו פורטו אמות המידה להבחנה בין השכרה שהיא עסק לבין השכרה שאינה מעסק (ע"א 7204/15 **פקיד שומה נ' עיזבון המנוחה לשם ז"ל**; ע"א 8236/16 **בירן נ' פקיד שומה** (2.1.2018)). בעניין **בירן** חויבו המשיבים (הנישומים) בתשלומי המס הגם שהם הסתמכו לטענתם על מצב הדברים המקובל אותה עת, כפי שגם נפסק בשני ההליכים בבתי המשפט המחוזיים על ידי שופטים המתמחים בתחום המיסוי. מכל מקום, הסוגיה תיבחן במידת הצורך בדיון בתובענה גופה.

40. התנהלות המוסד לאחר מתן פסק דינו בעניין **אולך** (ושמא לאחר מתן פסק דינו של בית הדין האזורי שהגיע לאותה תוצאה) בעייתית. עיון בכתבי הטענות שהגיש המוסד לבית הדין האזורי ולבית דין זה ולטיעונו בפנינו מעלה כי הלכה למעשה מבקש המוסד, אשר לא פעל לשינויה של ההלכה בין באמצעות עתירה לבג"ץ ובין באמצעות ניסיון להביא לשינוי החקיקה, להתעלם מן ההלכה שנקבעה בו ולתקוף אותה בדרכים עקיפות (לעניין הגשת עתירות לבג"ץ על ידי המוסד ראו בין היתר: בג"ץ 8252/20 **המוסד לביטוח לאומי נ' בית הדין הארצי לעבודה** (2.2.2021); בג"ץ 1901/15 **המוסד לביטוח לאומי נ' בית הדין הארצי לעבודה** (17.5.2015); בג"ץ 339/13 **המוסד לביטוח לאומי נ' בית הדין הארצי לעבודה** (26.10.2014); בג"ץ 1082/02 **המוסד לביטוח לאומי נ' בית-הדין הארצי לעבודה**, נז(4) 443 (2003); לעניין שינויי חקיקה בעקבות פסיקת בית הדין, ראו בין היתר: עב"ל (ארצי) 16649-04-23 **חלק – המוסד לביטוח לאומי**. פסקה 35 ואילך (29.7.2024); עב"ל (ארצי) 30802-07-21 **המוסד לביטוח לאומי – דנינו**. פסקה 8 ואילך (30.8.2022)).

41. בעניין זה קבע בית הדין האזורי בפסק דינו כי המוסד "מברר את מהות ההכנסה, ואם מדובר בשכירות מגורים בחו"ל, הוא מקפיד את החוב" ובהתאמה את הליכי הגביה. על פני הדברים הקביעה הגורפת על קיומו של חוב ללא כל בדיקה עובדתית וללא כל קשר לסכום ההכנסות המהווה את אחת מאמות המידה לסיווג הכנסה כהכנסה מעסק, גם אם הליכי הגביה מוקפאים, והעברת נטל השכנוע למבוטח להוכיח כי מקורן של ההכנסות אינו מעסק - מוקשית. נעיר בהקשר זה כי רשות

בית הדין הארצי לעבודה

עת"צ 46655-06-24

המסים "פותחת" שומות בהן נכללת הכנסה מדמי שכירות למגורים המלמדות לגישתה על פעילות עסקית (ראו: עניין **בירן**), וכי על מנת שהכנסה מהשכרת דירות תיחשב כהכנסה מעסק מספר הדירות המושכרות צריך להיות גבוה (בעניין **בירן** – למעלה מעשרים דירות שהושכרו על ידי כל נישום; בטיוטת חוזר רשות המסים שיצאה בעקבותיו – למעלה מעשר דירות תוך שבנסיבות מסוימות ניתן לעמדת רשות המסים לבחון את קיומו של עסק גם אם מספרן נע בין חמש לעשר; ראו גם עב"ל (ארצי) 46613-06-24 **אליוף – המוסד לביטוח לאומי** (11.6.2025) בו יושמה ההלכה בעניין **בירן** לעניין תשלום דמי ביטוח באופן רטרוספקטיבי כפי שנטען על ידי המוסד). נסיבות בהן המוסד זוקף מראש חוב למבוטח, ללא כל קשר להיקף ההכנסה העשויה להוות אינדיקציה לסיווג ההכנסה, אינן מובנות מאליהן.

42. לדברים משנה תוקף עת המוסד אינו נוקט באותה מדיניות ביחס לבעלי הכנסות המדווחות במסלול המיוחד, שאף הוא אינו כולל הכנסות מעסק. התנהלות המוסד עלולה להתפרש לפיכך כאמצעי לחמוק, ולו בתום לב ומתוך כוונה להגן על קופת המוסד המשמשת למטרות ברוכות, מעולה של הפרשנות בעניין **אולך**. יצוין, כי ספק אם "הפתיחה האוטומטית" של שומות מס הכנסה, ואין חולק כי למוסד מוקנית סמכות לפתוח שומות, עולה בקנה אחד עם הזיקה לעניין דמי ביטוח בין חוק הביטוח הלאומי ופקודת מס הכנסה (דיון (ארצי) נה/0-14 "גדות" **תעשיות פטרוכימיות בע"מ - המוסד לביטוח לאומי**, פד"ע כח 514 (1995)) ועם ההלכה לפיה אם המוסד מסתמך על שומת מס הכנסה ראוי כי תהיה התאמה בין קביעת מס הכנסה וקביעת המוסד (עב"ל (ארצי) 57587-03-19 **המוסד לביטוח לאומי - מגן דוד אדום**. פסקה 42 לפסק דינה של הנשיאה ו' וירט-ליבנה וההפניות שם (24.8.2020); ראו גם טענות המוסד, שהתקבלו, בעניין **אליוף**). ההתנהלות אף אינה עולה בקנה אחד עם דברים שצוטטו אך לאחרונה בעניין אחר מפי בא כוח המוסד לפיהם "האם על המוסד לפתוח כל שומה ושומה? המוסד מקבל את השומות אז איזו... ולא פותח כל שומה ושומה" (עב"ל (ארצי) 31966-04-24 **המוסד לביטוח לאומי - שבן**. פסקה 10 (19.11.2025)).

43. כך או אחרת, והדברים יוכרעו בתביעה גופה, העולה מן המקובץ הוא כי על בסיס התשתית הראייתית והמשפטית הקיימת, כפי שפורטה בהרחבה לעיל, הוכחה קיומה של "אפשרות סבירה" שהתובענה תוכרע לטובת הקבוצה או כל חלק ממנה (השוו: עת"צ (ארצי) 35360-04-25 **רנג'רי - א.ש. סיעוד ורווחה בע"מ**. פסקה 4 (30.11.2025). להלן – עניין **רנג'רי**; עתירה לבג"ץ נדחתה עקב כלל אי ההתערבות –

בית הדין הארצי לעבודה

עת"צ 46655-06-24

בג"ץ 38470-01-26 א.ש. סיעוד ורווחה בע"מ נ' בית הדין הארצי לעבודה
(4.2.2026).

קיומה של עילת תביעה אישית

44. בהתאם לאמור בסעיף 4(א)(1) לחוק תובענות ייצוגיות, על המגיש בקשה לאישור תובענה ייצוגית להיות בעל עילת תביעה אישית שמשמעה "כי מחוץ להליך הייצוגי קיימת לאותו מבקש זכות תביעה שהיה יכול לממש בהליך פרטני" (רע"א 6992/22 AGODA COMPANY Pte. Ltd נ' צביה (27.5.2024)). בשלב זה אמת המידה לבחינת התקיימותה של עילת תביעה אישית היא קיומן של ראיות לכאורה במידת הסבירות הראויה (ע"ע (ארצי) 71026-09-16 אליהו - קופת חולים לאומית (5.8.2023)). בקשת המערער התבססה על עילות השבה לפי סעיף 1(א) לחוק עשיית עושר ולא במשפט ולפי סעיף 362(א) לחוק הביטוח הלאומי. עוד הועלו טענות בדבר אפליה של חברי הקבוצה לעומת מבוטחים שלהם הכנסות מדמי שכירות למגורים בישראל ולעומת בעלי הכנסות שדווחו במסלול המיוחד.

45. לטענת המערער עומדת לו עילת תביעה אישית שכן לאחר שדיווח למוסד על הכנסות פאסיביות מדמי שכירות למגורים מחוץ לישראל, המוסד גבה ממנו באופן אקטיבי סכומים עבור השנים 2012 – 2015 (בסיכומיו ציין המערער סכומים נוספים אשר נגבו בשנים שלאחר מכן) מהכנסותיו, בניגוד לאמור בעניין **אולך** הפוטר הכנסות אלה מדמי ביטוח.

46. בית הדין האזורי קבע כי "לאחר שמיעת עדותו של המבקש אנו סבורים כי המבקש אינו מתאים בכל מקרה לשמש כתובע ייצוגי. המבקש לא ידע לומר כמה דירות יש לו אלא רק בחקירה הנגדית וגם אז תשובותיו היו לא ברורות". בית הדין הוסיף וקבע בין היתר כי "גם אם מדובר בבחור ישיבה והוא אינו מטפל בפועל בדירות, אין בכך כדי לקבוע כי אין מדובר בעסק"; המערער "לא הציג חוזי שכירות"; "שילם מס בשוויץ אך בשל האמנה למניעת כפל מס, לא שילם המבקש מס בארץ"; "כעולה מחקירתו של המבקש למבקש דירות וחניות ולכן, סעיף הפטור מדמי ביטוח לאומי אינו חל אם מדובר בעסק". משכך בית הדין היפנה לפסק הדין בעניין **בירן** וקבע כי "המבקש טען שהשקיע מיליון ₪. המבקש לא הוכיח כי זו הייתה השקעתו שמאן דהוא מטעמו מפעיל את השכרת הדירות. מבחנים אלו דורשים בדיקה וכך מבקש המל"ל בצדק לעשות בעניינו של התובע ולא ליתן לו פטור אוטומטי".

47. בית הדין האזורי קבע אפוא, אגב דיונו בקיומה של עילה אישית, כי המערער אינו מתאים להיות תובע מייצג וכי הוא נעדר עילה אישית מעצם העובדה שהמבחנים האם דמי השכירות מהווים הכנסה מעסק "דורשים בדיקה". לטעמנו, בית הדין

בית הדין הארצי לעבודה

עת"צ 46655-06-24

האזורי לא דק פורתא ביישום המבחנים השונים לעניין התאמת המערער ועילתו, בשים לב לקביעותיו, שדחינו לעיל, באשר לאי קיומה של "אפשרות סבירה" שעמדו במידה רבה בבסיס החלטתו. מצאנו לפיכך בכפוף לאמור להלן להחזיר את ההליך לבית הדין האזורי על מנת שיבחן את התאמת המערער ואת קיומה של עילה אישית למערער בהתאם למבחנים ולנטלים בסוגיה כפי שפורטו בפסיקה. ההחלטה המשלימה תינתן על בסיס חומר הראיות הקיים והטיעונים שנשמעו בפניו, אלא אם יחליט בית הדין האזורי, לפי שיקול דעתו, לאפשר השלמת טיעונים או השלמת ראיות. ככל שבית הדין האזורי יחליט כי המערער אינו תובע מייצג מתאים או שהוא נעדר עילה אישית, יאפשר את החלפתו בהתאם לסעיף 8(ג)(1) לחוק תובענות ייצוגיות.

48. עם זאת, בא כוח המערער הבהיר כי לא יתקשה למצוא תובע מייצג חלופי. משכך, אנו מורים כי אם יתבקש בית הדין האזורי, בתוך 60 ימים ממועד מתן פסק דינו, לאשר החלפת המערער בתובע מייצג מתאים בעל עילה אישית, יאפשר את ההחלפה חלף קיום דיון בהתאמת המערער וקיומה של עילה אישית.

הערות נוספות

שאלות משותפות

49. במוקד בקשת האישור עומדות טענות לגביית יתר על ידי רשות, שהן, כידוע, טענות ראויות לבירור בהליך ייצוגי. לא מצאנו מקום לקבל את קביעת בית הדין האזורי לפיה לא קמה בתיק עילת תביעה קבוצתית, בהיעדר יכולת להבחין בין המבוטחים השונים אשר להם "הכנסה פאסיבית (ולא מעסק) מהשכרת נכס/ים למגורים מחוץ לישראל" כלשון בקשת האישור. די בהתנהלות המוסד שעלפני הדברים אינו מיישם את הנפסק בעניין **אולך** ותובע ממבוטחים תשלום דמי ביטוח הנגזרים מהכנסות פטורות, או שזוקף להם חוב, כדי לקבוע בהתאם לסעיף 4(א)(1) לחוק תובענות ייצוגיות שהתובענה מעוררת **"שאלות מהותיות של עובדה או משפט המשותפות לכלל החברים הנמנים עמה"** [עם הקבוצה – ר.פ.] (ראו עניין **ריינר**). כפי שנפסק בעניין **רינג'רי** האפשרות שבסופו של יום התובע הייצוגי יסווג בתת קבוצה של תובעים לגביהם לא תיקבע זכאות אינה שוללת היעדרות לבקשת האישור.

הודעת חדילה

50. המוסד, שהוא רשות כהגדרתה לפי חוק בתי משפט לעניינים מנהליים, התשי"ס-2000, היה רשאי להגיש הודעת חדילה בתוך 90 יום מהמועד שהוגשה נגדו בקשת אישור (סעיף 9 לחוק תובענות ייצוגיות). הודעת חדילה מאפשרת לרשות שהוגשה

בית הדין הארצי לעבודה

עת"צ 46655-06-24

נגדה תובענה ייצוגית בעילת השבה לפי פרט 11, להצהיר כי היא חדלה מן הגביה הנטענת ובכך למנוע את אישורה של התובענה על ידי בית המשפט.

51. בית הדין האזורי קבע כי אין פגם בכך שהמוסד העלה באיחור רב את טענת החדילה והציגה כטענה חלופית. אמנם המוסד לא הגיש בקשת ארכה להגשת הודעת חדילה מטעמו, אך כאשר המוסד הגיש תשובה לבקשת האישור כלל בה בקשת ארכה וכי "דה פקטו המל"ל לא גבה כספים אלא הקפיא את החוב. מדובר במעין הודעת חדילה". עוד צוין כי "המשיב לא חדל לגבות אלא חדל לגבות בפועל".

52. אין בידנו לקבל את קביעותיו של בית הדין האזורי. חוק תובענות ייצוגיות אינו מכיר באפשרות של "מעין הודעת חדילה", המועלית כטענה חלופית למקרה שייקבע כי הרשות אכן גבתה גביית יתר, ככל שמטרת הודעה כאמור היא להביא לסילוק על הסף של בקשת האישור. בחוק תובענות ייצוגיות נקבעו כללים ברורים לאופן הגשתה של הודעת חדילה ולחובה לחדול מן הגבייה במועד, כללים בהם לא עמד המוסד אשר הגיש את הודעתו באיחור והמשיך לייחס למבוטחים חובות חרף הוראות חוק הביטוח הלאומי. יפים לעניין זה דברי המלומדים פלינט וויניצקי:

"הודעת החדילה, כמו גם החדילה עצמה, צריכות להיות ברורות, מפורשות וחד-משמעיות. לרשות ניתנה בהקשר זה פריבילגיה משמעותית להביא לדחיית בקשת האישור באמצעות חדילת הגבייה, בבחינת 'מודה ועוזב ירוחם', וכדי לנצל פריבילגיה זו עליה לדקדק במילוי הוראות החוק ולנהוג בתום לב, ושלא לנסות להתחכם בדרך של הגשת הודעות עמומות או המשך הגבייה בדרכי עקלתון. ואכן, בתי המשפט דחו פעם אחר פעם ניסיונות של רשויות 'לאכול את העוגה ולהותירה שלמה' וקבעו כי יש לעמוד על הוראות החוק בדיוקנות ושלא לאפשר לרשות לחסות תחת כפני ההגנה, אם לא חדלה מהגבייה במועד הקובע".

(אביאל פלינט וחגי ויניצקי תובענות ייצוגיות עמוד 581 (2017)).

53. עם זאת, אין מניעה, ואפשר שבנסיבות מסוימות אף ראוי, כי הרשות תקפיד לפעולות גבייה מסוימות עד לבירור המצב המשפטי לאשורו בעקבות הגשת התובענה הייצוגית. מכל מקום, כפירת המוסד בעילת התביעה המוגשת בד בבד עם טענתו כי חדל מן הגביה האסורה אך הוא זוקף חוב למבוטח (אשר בבוא היום ניתן יהיה לקזזו מתגמולי ביטוח המגיעים למבוטח), כשבפועל הוא פועל לעקיפת הלכה שנקבעה בפסק דין שאינו לרוחו, אינה מהווה הודעת חדילה כמשמעותה בחוק תובענות ייצוגיות.

בית הדין הארצי לעבודה

עת"צ 46655-06-24

התוצאה

54. אנו קובעים כי קיימת אפשרות סבירה כי המחלוקת העומדת ביסוד בקשת האישור תוכרע לטובת הקבוצה. בקשת האישור מתקבלת לפיכך בכפוף לאפשרות לפיה יוחלף התובע הייצוגי (ראו: סעיף 8(ג)(2) לחוק תובענות ייצוגיות) כמפורט בסעיפים 47 - 48 לפסק דיננו. הקבוצה היא הקבוצה המפורטת בסעיף 1.2 לבקשת האישור. בנסיבות העניין בהן ההליך מוחזר לבית הדין האזורי לקביעת זהות התובע הייצוגי, תינתנה ההחלטות המשלימות, לרבות ההחלטות הנדרשות לפי סעיפים 14(א)(2) עד 14(א)(4) לחוק תובענות ייצוגיות, על ידו.

55. **סוף דבר** – דין הערעור להתקבל כמפורט ובכפוף לסעיף 54 לעיל. ככל שההוצאות בהן חויב המערער בבית הדין האזורי שולמו למוסד ישיב המוסד למערער את הסכומים בתוספת ריבית שקלית בהתאם לחוק פסיקת ריבית והצמדה, התשכ"א – 1961. המוסד ישלם בשלב זה לעורך הדין המייצג שכר טרחה חלקי על חשבון שכר הטרחה הכולל בסכום של 60,000 ש"ח.

ניתן היום, ה' אדר תשפ"ו (22 פברואר 2026), בהעדר הצדדים וישלח אליהם.

חני אופק גנדלר,
שופטת

רועי פוליאק,
שופט

לאה גליקסמן,
שופטת (בדימוס), אב"ד

מר דובי רס,
נציג ציבור (מעסיקים)

גברת ורדה אדוארדס,
נציגת ציבור (עובדים)